

Кома

Кома (грек тілінен аударғанда терең ұйқы) - оянбайтындай, ешқандай сыртқы әсерлерге (ыстық, суық, жарық, дауыс) жауап реакциясы болмайтын жағдай. Комалық жағдай құбылмалы келеді, кез келген уақытта адам өлімге кетуі мүмкін.

Сана сезім жағдайының түрлері:

- Ашық сана
- Бұлыңғыр сана науқас сұраққа дұрыс жауап бергенмен, қоршаған айналасын анықтай алмайды.
- Ступор (stupor) науқас қоршаған ортасын түсіне бермейді, сұраққа салбырт жауап береді.
- Сопор (sopor) науқас үнемі жатады да, тек қатты дыбыстан не айғалағанда ғана жауап береді.
- Кома (coma) науқастың ес түссіз, санасыз күйі, кейде рефлексдер мүлдем жоғалады.

Команың сатылары:

- *I саты (жеңіл түрі)* бұл кезде естің болмауы, жарық пен дауысқа реакциясы жоқ, бірақ ауырсыну мен нашатырьға реакция бар. Көздің фотореакциясы әлсіз, бұлшық ет тонусы бұзылған, жұтынуы қиын, еріксіз қимылдар байқалады.
- *II саты (орташа саты)* бұл кезде де сананың бұлыңғырт болуы, сіңір рефлекстері күрт төмендеген, көз фоторецепторы әлсіреген, жамбас ағзалардың қызметі бұзылған, патологиялық дем алу байқалады.
- *III саты (атониялық кома)* сананың толықтай жоғалуы, рефлексстердің мүлдем болмауы, патологиялық дем алу болады.
- *IV саты (асқынған кома)* өздігінен дем алу бұзылған, бас миының биоэлектрлік белсенділігі бұзылғанына байланысты жүрек қантамыр қызметі де бұзылған.

sovdok.ru

Кома түрлері:

- 1. Уремиялық кома
- 2. Бауырлық кома
- 3. Гипергликемиялық кома
- 4. Гипогликемиялық кома
- 5. Маскүнемдік кома
- 6. Апоплексиялық кома
- 7. Эпилепсиялық кома

- **Апоплектикалық кома.** Бас миының қан тамырларының жедел бұзылыстарынан болады. Геморрагиялық инсульт кезінде де байқалады. Көбінесе жасы ұлғайған адамдарда, жүрек-қан тамыр ауруларында кездеседі. Миға қан құйылғанда болады, арудың беті күрең тартып, дем алысы тереңдеп, шуыл пайда болады.
- **Гипоксиялық кома.** Жүрек миокард инфарктінде, оттегі жетіспеушіліктен және құнарлы заттар жетіспеушілігінен болады. Өте жедел оттегі жетіспеушіліктен ми жасушалары 5 минутта өле бастайды. Бір себебі болып тромбоэмболия жатады. Тромб артерияны бітеп, содан оттегі жетіспей жүрек тоқтайды. комадағы науқастың мойны, аяқ қолдары көгереді, науқас бірнеше минут ішінде өліп кетуі мүмкін.

- **Уремиялық кома.** Бүйрек ауруларында (пиелонефрит, жедел бүйрек жетіспеушілігі) кездеседі. Кома біртіндеп дамиды бас ауру, анемия, бозару, құлақ шуылы болады. Бұл организмнен азоттық қалдықтардың шығарылуы нашарлағаннан пайда болады. Науқастың аузынан аммиак иісі шығады және терісінде тұзды кристалдар көрінеді.
- **Бауырлық кома.** Бауыр қызметі әлсіреген шақта дамиды. Алдымен психикалық аурулар (невроз, ұйқы бұзылуы, эйфория, депрессия) ретінде байқалуы мүмкін.

- **Эпилепсиялық кома.** (Қояншық комасы) қояншық ауруы болған науқастарда ауруларының асқыну нәтижесінде дамидын патологиялық үрдіс.
- **Маскүнемдік кома.** Маскүнемдік (алкоголдік) кезінде аурудың аузынан арақтың иісі шығып тұрады.

Диабеттік команың бір түрі болып гипергликемиялық, гиперосмоттық, кетогендік емес комалар есептеледі. Бұл кома инсулинге тәуелсіз диабет кезінде ұлғайған науқастарда дамиды. Қанда глюкоза деңгейі 55 ммоль/л ден астам көрінеді, ал кетондық денелердің мөлшері көтерілмейді, кетоацидоз дамиды. Бұл кезде организмде бар инсулиннің деңгейі майлардың ыдырауын азайтуға жеткілікті болады, бірақ ол тіндердің глюкозаны пайдалануын қамтамасыз ете алмайды.

● **Гипергликемиялық кома.** Инсулин жеткіліксіздігі, соның нәтижесінде тіндердің глюкозаны шығаруының бұзылуы, бауырда гликонеогенез шапшандайды, гипергликемия және глюкозурия дамиды. Глюкокортикоидтардың артық мөлшері гипоталамус-гипофиз-адреналдық жүйені қоздырып, гликонеогенездің белсенділігін арттырады, май қышқылдары деполарынан шығады. Олардың толық тотықпауы кетоацидозға алып келеді. Сутегі иондарының көбеюі ацидозды ұлғайтады, Полиурия мен дегидратация алмасуы бұзылады.

● **Гипогликемиялық кома.** Гипогликемиялық команы тудыратын негізгі себеп: бас мида көмірсутегінің жеткіліксіздігінен қызметтің нашарлауы болып табылады. Оны тудыратын жағдайларға: улану (хлорпропамид, тобутамид), ұйқы безінің өспесі (инсулома), асқазан резекциясынан кейінгі демпинг синдромы, нефрогендік себептер, бүйрек қызметінің жеткіліксіздігі, организмнің әр түрлі себептерімен көмірсутегінің қажетті мөлшерден аз түсуі.

● **Токсикалық кома:**

- 1) Экзотоксикалық. Қоршаған ортадан ағзаға қандай да бір токсиндердің енуінен пайда болады. (инекция арқылы т.б)
- 2) Эндотоксикалық. Ағзаның улы токсиндерді қандай да бір себептерге байланысты бөліп шығаруы.

● **Инфекциялық кома.** Ағзаға сыртқы ортадан инфекциялық вирустар мен бактериялардың түсуінен пайда болатын кома.

Команы анықтау:

Команың барлық әлемде таралуына байланысты оларды анықтауда «Глазко шкаласы» қолданылады.

Глазко шкаласы бойынша нәтижесін бағалау:

- 15 балл анық сана;
- 13-14 балл бұлыңғыр сана;
- 9-12 балл сопор;
- 4-8 балл кома;
- 3 балл соңғы кома.

Коматозды жағдайдағы науқастарда айқын гипоксия байқалады. Жүрек қантамыр ауруларында гипоксияның бірнеше түрлерін ажыратады.

Глазко шкаласы

Белгі	балл	Реакция мінезі
Көздерін ашу	4	Өз бетімен
	3	Бұйрық бойынша
	2	Ауырсынуына
	1	Жоқ
Ең жақсы ауызша жауап	5	Толық сайма сай
	4	Қиыншылықпен
	3	Дұрыс емес
	2	Былдыр былдыр
	1	Жоқ
Ең жақсы қимыл реакциясы	6	Толық сайма сай
	5	Ауырсыну жерінде
	4	Ауырсынуына тартып алу
	3	Ауырсынуына бұту
	2	Ауырсынуына созу
	1	Жауабы жоқ